

FOTOGRAFIE: JULIETTE POLAK EN FLEUR KONING

Tekst: Jacques Geluk

‘Besturen zat me al vroeg in het bloed’

mr. Ivo Opstelten

De nadruk ligt in de toekomst steeds meer op decentraal bestuur. Daarbij hoort een direct gekozen burgemeester, die zelf zijn wethouders benoemt en een eigen programma heeft, is het bekende standpunt van rasbestuurder mr. Ivo Opstelten. “De benoeming van burgemeesters moet uit de grondwet. Minister Plasterk heeft de eerste stappen gezet en het volgende kabinet moet de zaak afronden.” Opstelten weet als ‘ervaringsdeskundige’ waarover hij spreekt. Hij is in totaal 32 jaar burgemeester geweest in zeven gemeenten en ruim vier jaar minister van Veiligheid en Justitie.

Zijn ogen twinkelen als hij, terugdenkend aan zijn lange bestuurlijke loopbaan, zegt: “Alle steden zijn me dierbaar, maar het burgemeesterschap van Rotterdam is het mooiste dat me is overkomen.” Dat hij überhaupt in het burgemeestersvak terecht is gekomen vervult Ivo Opstelten eveneens met dankbaarheid. “Even dacht ik aan politicologie of economie, maar in mijn vaders traditie besloot ik rechten te studeren in Leiden. Halverwege mijn studie koos ik, tot verbazing van velen die dachten dat ik het bedrijfsleven zou ingaan, voor staats- en publiek recht. Ik was lid van de VVD, zeer geïnteresseerd in het openbaar bestuur en ontwikkelde al bestuurlijke activiteiten op sportgebied en in mijn studietijd. Het zat me in het bloed. Het burgemeesterschap trok me enorm vanwege de veelzijdigheid ervan en het directe contact met mensen. Als burgemeester sta je boven de partijen en tegelijk middenin de politieke arena. De mening van de eigen fractie is niet altijd leidend, maar de standpunten die je inneemt zijn wel politiek herleidbaar en herkenbaar liberaal.”

Die bestuurlijke interesse krijgt Opstelten niet van huis mee. “Mijn vader was bankier, mijn grootvader sigarenfabrikant. Politiek was in geen velden of wegen te bekennen. Vanwege mijn eigenzinnige karakter heb ik wel enkele jaren bij een domineesgezin in Emmen gewoond, waar ik mijn eindexamen

heb gedaan. De relatie met mijn ouders heeft daaronder niet geleden. Integendeel.” Na zijn studie werkt Opstelten eerst twee jaar voor de gemeente Vlaardingen. “Ik wist nog niks. Dan helpt het de tas van een burgemeester vast te houden, stukken vast te bekijken, notities te maken, vragen te bedenken en zijn toespraken voor te bereiden.”

ONTHULLING

In 1972 solliciteert de 28-jarige Ivo Opstelten, net als 71 anderen, naar de functie van burgemeester van het Drentse Dalen. “Ik had concurrentie en voldeed niet geheel aan de profielschets, waarin de gemeenteraad vroeg om iemand van minimaal 40 jaar. Dat mag ik na al die tijd wel onthullen. Commissarissen der Koningin speelden destijds een heel belangrijke rol bij burgemeestersbenoemingen. Na het sollicitatiegesprek met mij vroeg mr. Karel Hendrik Gaarlandt de raad of ongeveer 30 ook goed was. De raad ging akkoord, want ‘als de Commissaris dat vindt zal het wel goed wezen’. Na de beëdiging vroeg hij of ik na een maand bij hem langs wilde komen om te kijken of het goed ging. Hij deed alsof hij die afspraak was vergeten, maar had toch twee dingen. Hij had mij met de handen in de zak voor het gemeentehuis zien praten met de bevolking. Dat was goed. En hij wilde weten wat ik zou doen aan het vreselijke rozenperkje langs de weg tussen Dalen en Coevorden, waarop ik

antwoordde: 'U ziet het verkeerd. Het is een prachtig rozenperkje'. Ik hoefde van hem niet meer terug te komen. Zo gaat het natuurlijk niet meer. Nu beslist de gemeenteraad in feite wie wordt voorgedragen voor het burgemeesterschap." In zijn Dalense periode leert de jonge burgemeester veel van oudere wethouders over wat zijn functie inhoudt en hoe precies de verhoudingen in de gemeentepolitiek liggen. Daardoor kan hij zijn vakmanschap verder ontwikkelen.

UTRECHT

Het burgemeesterschap brengt Opstelten wat hij ervan verwacht. Na vijf jaar Dalen volgt zijn benoeming in Doorn. "Weer drie jaar later belde Edzo Toxopeus, Commissaris der Koningin in Groningen. Ze konden niemand vinden voor Delfzijl." Intussen is hij ook nog waarnemend burgemeester van Beerta. Van 1987 tot 1992 is Opstelten even geen burgemeester, maar directeur-generaal Openbare Orde en Veiligheid op het departement van Binnenlandse Zaken. Saillant. Hij weet dan nog niet dat hij een kleine twintig jaar later minister van Veiligheid en Justitie zal zijn, maar wel al hoe het werkt in de Haagse arena. In 1992 wordt hij burgemeester van Utrecht, de vierde stad van Neder-

'Het is nu tijd voor de volgende fase, waarin ik kan ontspannen'

land. "Ik was net herbenoemd toen zeven jaar later de post in Rotterdam vrijkwam. Daarop heb ik gesolliciteerd: het burgemeesterschap van Rotterdam is voor mij de mooiste functie in het publieke bestuur."

ROTTERDAM

Hij voelt zich in Rotterdam als een vis in het water. "Ik ben er niet getogen, wel geboren. Mijn hart ligt in die stad. Dat is nog zo. Ik woon in Kralingen en ben een enorme Feyenoordfan. De havens, de mensen en het

'no-nonsense'-karakter spreken me enorm aan. Gewoon doen is zo typisch Rotterdams. Geen woorden maar daden. Waar die stad aan werkt, daar werk je aan mee, welke achtergrond je als burgemeester ook hebt. Wim Thomassen, André van der Louw en Bram Peper hebben dat laten zien. Ahmed Aboutaleb zet die lijn voort. Dat is belangrijk. Consistentie is een wezenlijk element van besturen. In mijn periode zijn onder andere de fundamenten gelegd voor De Rotterdam, het door Rem Koolhaas ontworpen grootst gebouw van Nederland op de Kop van Zuid, de Markthal en het nieuwe Centraal Station. Daar ben ik trots op. Daarnaast was de opkomst van Pim Fortuyn bijzonder en de moord op hem een dieptepunt tijdens mijn burgemeesterschap". Opstelten maakt de tien jaar vol. Daarna – hij is dan 65 – wil hij andere dingen doen.

In plaats van rustig met pensioen te gaan, komen er allerlei zaken op hem af. Eind maart 2008 volgt zijn verkiezing tot partijvoorzitter van de VVD. Een functie die hij tweeënhalve jaar lang vervult en vanaf 2009 combineert met het waarnemend burgemeesterschap van Tilburg en het voorzitterschap van de Raad Olympisch Plan 2028 van NOC*NSF. Begin augustus 2010 wordt hij informateur van een centrumrechts kabinet van VVD en CDA met gedoogsteun van de PVV. Een eerste poging mislukt, maar in tweede instantie adviseert hij de koningin beoogd premier Mark Rutte te benoemen tot formateur. In het kabinet Rutte I gaat hij aan de slag als minister van Veiligheid en Justitie en kan hij een aantal zaken verder brengen.

NATIONALE POLITIE

"Een veiliger Nederland in een sterke rechtsstaat. Dat was mijn doelstelling als minister. CBS-misdaadcijfers laten zien dat Nederland veiliger is geworden. Het is daartoe belangrijk de hele strafrechtketen – politie, Openbaar Ministerie, rechterlijke macht – en de uitvoering van de opgelegde straffen te versterken. Na anderhalve eeuw discussie heb ik de Wet op de nationale politiek in het Staatsblad gekregen. Het is een voorrecht dat ik het wetsontwerp aan de Tweede

Kamer mocht aanbieden, die het met algemene stemmen heeft aangenomen. Ook de Senaat is akkoord gegaan. De reorganisatie van de politie is een enorm karwei, maar hoogst noodzakelijk om van 25 koninkrijkes één geoliede machine te maken. Ik heb er van genoten dat ik als een soort wethouder op nationaal niveau een bijdrage heb mogen leveren.” Dan, met een grote glimlach: “De Haagse arena is een kleine wereld. Dezelfde secretaresse die 18 jaar eerder voor mij werkte toen ik directeur-generaal was, stond mij nu weer bij als minister. Daar was ik blij mee, ze was heel goed.” Tijdens zijn ministerschap krijgt hij het verwijt dat hij de privacy van mensen schendt, door bijvoorbeeld gegevens te lang te laten bewaren. Sommigen, onder wie burgemeesters, vinden hem star, omdat hij de wietteelt niet wil reguleren. “Er is niet per se een tegenstelling tussen veiligheid en privacy. Het gaat erom een goede balans tussen beide te vinden, verstandig te opereren en niet door te schieten naar de ene of de andere kant. Nederland doet dat heel goed. Wat de wietteelt betreft vind ik dat we niet het afvoerputje van Europa moeten worden. De landen om ons heen volgen een harde lijn. Om niet alleen te komen staan, moeten we duidelijk zijn en ons daarom houden aan internationale verdragen en de bijbehorende georganiseerde misdaad hard bestrijden. Tachtig tot negentig procent van de in Nederland geteelde wiet is bestemd voor de export.”

VOLGENDE FASE

Ivo Opstelten vertelt zijn verhaal met humor en vaak een gulle lach. Hij is, in positieve zin, ‘quite a character’. Hij vindt het fijn dat hij beide heeft kunnen doen: “Als burgemeester ben je vooral een bindende factor, de primus inter pares, als minister meer een politicus, die bovendien sneller wordt aangesproken op wat hij zegt, doet of juist nalaat. Daar zit ik niet mee en ik verwijt niemand iets. Het hoort erbij. Een bestuurder moet de vaardigheid hebben dat te accepteren en daarin consistent zijn. Iedereen volgt je. Daarom is het belangrijk dat je doorzet wat je wilt. Je kunt niet vrijblijvend je gedachten neerleggen, maar moet altijd helder zeggen

waar het op staat.” Dat hij begin 2015, tegelijk met staatssecretaris Fred Teeven, besluit af te treden omdat hij de Kamer onjuist heeft geïnformeerd over een oude deal met een crimineel, maakt hem niet bedroefd. “Ik kan goed relativiseren. Velen dachten dat ik in een zwart gat zou vallen. Het is gewoon zo gelopen. Vanaf het moment dat je minister bent staan je koffers klaar voor het geval je van de

‘Een veiliger Nederland in een sterke rechtsstaat. Dat was mijn doelstelling als minister’

ene op de andere dag moet vertrekken. Dat is niet de bedoeling, maar het kan en is in mijn geval ook gebeurd. Het is even wennen, maar nu is het tijd voor de volgende fase waarin ik kan ontspannen en meer tijd heb voor mijn kinderen, kleinkinderen, vrienden en vriendinnen. Ik kijk wel wat er gebeurt.”

LEZINGEN

“Ik vind het leuk van tijd tot tijd lezingen te geven voor geïnteresseerde gezelschappen. Ik kan spreken over mijn bestuurlijke en maatschappelijke ervaring, een beeld geven van de tijd waarin we leven, de positieve plaats die Nederland – ook op economisch gebied – inneemt in de wereld, de decentralisatie van bestuur die ons ook in de steden wacht en natuurlijk sport.” Lachend: “Ik ben een sportfanaat. Ik roei nu twee keer per week en volg voetbal, hockey en vele andere sporten op de voet. Tegelijk houd ik van kunst en cultuur. Ik mag graag concerten van het Rotterdams Philharmonisch Orkest bezoeken.” Een zwart gat zit er dus niet in voor Ivo Opstelten, die zelfs nieuwe bestuurlijke functies niet uitsluit. “Ik sta overal voor open en zeg nooit nooit, maar het moet passen in deze nieuwe levensfase waarin ik meester wil blijven over mijn eigen agenda.” 🎓

Rasbestuurder mr. Ivo Opstelten (VVD) is voormalig burgemeester van Dalen, Doorn, Delfzijl, Utrecht en Rotterdam. In 2010 werd hij in het kabinet Rutte I minister van Veiligheid en Justitie. Begin 2015 besloot hij op te stappen omdat hij de Kamer onjuist had geïnformeerd over een deal met crimineel Cees H. in 2001. Opstelten woont in zijn geboortestad Rotterdam met zijn vrouw Mariëtte Dutilh, voormalig rechter. Samen hebben ze vier dochters.
ivoopstelten@speakersacademy.nl